

Globalisaatio ja kaupunkitutkimuksen paikalliset käsitteet

CHAMPION, TONY & HUGO GRAEME (2004; toim.).
New forms of urbanization. Beyond the urban-rural dichotomy. 420 s. Ashgate, Aldershot.

Tämän laajan kirjan tavoitteena on osoittaa, että yhteiskuntatutkimuksessa tarvitaan nykyistä täsmällisempiä käsitteitä, kun analysoidaan kaupunkiasumisen monimuotoisuutta jälkiteollisessa, globalisoituvassa maailmassa. Tässä artikkelien kirjoittajat pitävät tärkeinä käynnissä olevia kaupunki-maaseutukehityksen dynamiikan ilmiöitä, jotka hämärtävät totuttua jaottelua uusien asuinalueiden ja asumismuotojen syntyessä. Kirjoittajien tarkoituksena onkin kehittää uusia käsitteitä selventämään erityyppisiä asumisen ja maankäytön ilmiöitä. Lisäksi he pyrkivät antamaan välineitä näiden käsitteiden hyödyntämiseen hallinnossa.

Kirja jakautuu kuuteen osaan. Lähtökohdaksi on otettu YK:n kokoamien raporttien kritiikki. Raportit perustuvat mitä erilaisimpiin maakohtaisiin määrittelyihin ja rajauksiin kaupunkialueiden väestön määristä. Niinpä niiden pohjalta tehtyihin tilastoihin ja ennusteisiin maailman kaupunkien kehityksestä on suhtauduttava karkean suunta-antavina ellei epäillen.

Toisessa ja kolmannessa osassa tarkastellaan asuinalueiden muutoksia alueellisesta näkökulmasta käyttäen tapauttutkimusesimerkkejä Yhdysvalloista, Latinalaisesta Amerikasta, Aasiasta ja Afrikasta. Luvussa 4 William Frey Michiganin yliopiston Väestöntutkimuskeskuksesta väittää Yhdysvaltojen kokemukseen viitaten, että ero kaupungin ja lähion välillä on hävinnyt, koska jälkimmäinen on omaksumassa useita edellisen piirteitä ja on muodostumassa heterogeenisemmäksi sekä taloudellisesti että sosiodemografisesti. Toiseksi, suurkaupunkikehityksessä metropolien ja muiden pienempien kaupunkialueiden ja maaseudun) eroavaisuudet ovat myöskin heikentymässä, koska jälkimmäiset ovat integroitumassa vahvemmin kansalliseen talouteen. Ne houkuttelevat enenevässä määrin eläkeläisiä ja (entisiä) kaupunkilaisia esimerkiksi niille maaseutualueille, jotka eivät edusta taantuvia viljely- tai kaivosseutuja. Näille uusille väestönkasvun alueille muutetaan tasokkaiden palveluiden, työpaikkojen tai tietoliikenneyhteyksien vuoksi.

Neljännessä osassa kirjoittajat esittelevät käsitteitä asuinalueiden järjestelmien analysointiin muun muassa evolutionaarisesta näkökulmasta. Esimerkkejä on myös Euroopasta ja Kanadasta. On selvää, ettei kaupungistumista voida ymmärtää ilman että tutkittaisiin maaseudun kehityksen luonnetta ja laajuutta, koska nämä ovat yhä enenevässä määrin yhteydessä toisiinsa uusien toiminnallisten ja rakenteellisten muotojen kautta. Kaupunkitutkimuksen eräitä mielenkiintoisimpia kohteita ovatkin juuri ne harmaat raja-alueet, joita Keith Halfacree Walesin yliopiston maantieteen laitokselta nimittää ”hybrideiksi kaupungin ja maaseudun välitiloiksi” (*urbs in rure* tai *rus in urbe*) (s. 303) peräänkuuluttaessaan jälkikuotannollisen maaseudun tai ”maaseudullisuuden” (*rurality*) uudelleen mieltämistä.

Toronton yliopiston maantieteen laitoksella työskentelevät Larry Bourne ja Jim Simmons muistuttavat artikkelissaan, että on muodostumassa laajempia kaupunkien järjestelmiä, jotka ylittävät yksittäisten kaupunkialueiden rajat ja käsittävät joukon erillisiä kaupunkeja. Järjestelmä perustuu niiden keskinäisiin vahvoihin toiminnallisen vuorovaikutuksen muotoihin pikemminkin kuin kaupunkikehityksen fyysiseen jatkumoon. Täten etenkin niin sanottujen megapolien tai megalopolioiden määrittelyiden tulee perustua toiminnallisen vuorovaikutuksen kriteereihin, eikä ainoastaan väestön määrään tai kaupunkialueen fyysiseen jatkumoon.

Käsitteiden operationaalistamiseen siirrytään kirjan viidennessä osassa. Mike Coombes Newcastle upon Tynen yliopiston kaupunki- ja aluekehityksen tutkimuskeskuksesta tuo kirjoituksessaan esille erään kaupunkitutkimuksen keskeisimmän käsitteellisen työkalun, *kompleksisuuden* eli kaupunkien kehityksen monialaisuuden. Se haastaa kaupunkiasumisen ja toiminnan muotoja kuvaavien teoreettisten käsitteiden soveltamisen käytäntöön. Tätä problematiikkaa Coombes havainnollistaa Britannian tapauksella. Jos Lontoon metropolialuetta analysoidaan eristetyksi sen naapurialueista, aliarvioidaan niiden ihmisten määrä, joille metropoli on päivittäisen elämän toimintojen ytimessä. Jos tämä laaja liikkuva joukko otettaisiin huomioon, voitaisiin mitata paljon laajempi ”päiväväestö” (*daytime population*). Toisena esimerkkinä kirjoittaja tuo esille maaseutualueiden urbaanit ominaispiirteet (ja päivävastoin), jotka vaikeuttavat määrittelyitä. Tässä identifioinnissa hän näkee apuna kolme avaintekijää: asutuksen intensiteetin, koon ja saavutettavuuden.

Kirjan toimittajat kokoavat selkeän ja perusteellisen yhteenvetoluvun suositukseineen. Erityyppisten ja -koisten alueiden kohdalla he esittelevät alueiden määrittelyn keskeisiä ongelmia. Pelkästään hallinnollisiin tai rakennetun pinta-alan indikaattoreihin perustuvien kategorioiden mielekkyys on pitkään kyseenalaistettu, koska voidaan löytää spatiaalisia yksiköitä, jotka ovat oleellisiä ja auttavat suunnittelussa. Keskustelu on perustunut ajatukseen sosiaalisista ja taloudellisista ”kiinnittymistä” (*catchments*), joilla on ainakin kolme ulottuvuutta eli asuinpaikka, jaettu yhteenkuuluvuuden tunne ja paikallinen sosiaalinen järjestelmä tai verkosto. Koko kirja olisi mielestäni saanut huomattavasti enemmän syvyyttä, jos kahden viimeisimmän tukena olisi ollut esimerkiksi sosiologiseen ja antropologiseen lähestymistapaan perustuvaa kvalitatiivista tutkimusaineistoa korttelitasolta. Tämä olisi tuonut uusien käsitteiden löytämisen avuksi spesifimpää ”paikkatietoa”, etenkin juuri mainituista ”välitiloista”, ihmisten liikkuvuudesta ja siihen kytkeytyvästä ”kaksoisasumisesta” (eli kahdella paikkakunnalla asumisesta) esimerkiksi Kiinassa ja Afrikan kaupungeissa. Tähän liittyen tietoa olisi tarvittu myös kaupunkien laajentuvasta monikulttuurisuudesta, ”etnisestä mosaiikista” Euroopassa ja Yhdysvalloissa, sekä väestönlaskennoissa usein näkymättömistä köyhien alueista eli slummeista ja hökkelikylistä, erityisesti kehitysmaissa ja kasvamassa määrin myös länsimaissa.

Myös kaupunkitutkimuksen perustermien, *kasvun* ja *kaupungistumisen* (etenkin elämäntapojen muutos yhteiskunnallisena prosessina) erittely ja analysointi läpi kirjan olisi tuonut arvokasta lisätietoa aiheeseen. Lopuksi olisin kaivannut vielä selkeämpää käsitteellistä työkalupakkia eri maiden tapaustutkimuksiin pohjautuen. Johtopäätöksenä totean, että kaupunkikehityksen

täsmäkäsitteiden löytäminen vaatii monitieteistä keskustelua.

SUSANNA MYLLYLÄ
*Yhdyskuntatieteiden laitos,
Tampereen yliopisto*